The only Advertising Agency for Persia and the Caucasus.

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 10 (30)

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է

Թաւրիզում . . . . . . 20 ղռան

Գաւառներում . . . . . 25 ղռան

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Ռուսաստան . . . . . . 5 րբ.

Թուրքիա . . . . . . 50 ղուռշ

Եւրոպա . . . . . . 14 ֆրանք

Ամերիկա . . . . . . 2,50 տոլ.

Յայտարարութիւնների վճարը

Առաջին երեսում տողը տեղը 20 շահի

Չորրորդ " " " 10 "

ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԱՄԱՐԸ 8 ՇԱՀԻ

Խմբագրութեան հասցեն՝ Թաւրիզ

ՄԻՏՔ ի խմբագրութիւն կամ Tauris Perse

Rédaction du journal arménien „MITK"

Adresse télégrafique-Tauris „MITK"

ՄԻՏՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

اداره روزنامهٔ میطق

Anzeigeblatt fuer Persien

MITK

Propriétaire & Editeur en chef

Al. Der-Vartanian

Le Gérant

Mihran Baghdassarian

TERMS OF SUBSCRIPTION

for a year payable in advance. 20 krans.

Foreign Dollars 2. 50

RATES OF ADVERTISEMENTS:

one printing line on the 1-st page 10 cen.

" " " " 4-th " 5 "

15% discount for annual subscription paid in advance. Address

The „MITK" Publication Co.

Tabriz. Persia

Published by the „MITK" Publication Co. and Advertising Agency, Tabriz, Persia

Գ. ՏԱՐԻ № 10 (30) ԹԱՒՐԻԶ, ՇԱԲԱԹ 15 ՄԱՐՏ 1914 Թ. Tauris, samedi le 28 Mars 1914 № 10 (30) Vol. III

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ուզում էք ձեր միայնութեան ժամերին լաւ խօսակից ընկեր՝ ձեռք բերէք միայն

Եղբարք ՍԷՅԼԱՆՈՎՆԵՐԻ սեփական գործարանի

ԵԳԻՊՏԵՍԿԻԱ, ԻՐԻՍ, ՓԱՐՈՍ, ՊՐԻՄԱ, ԱՐԻՕԼ և ՄԱՐՍ

պապիրոսները:

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ ՂԱԼԱՑՈՒՄ

Սորանով յայտնում եմ յարգելի հասարակութեան, որ մեր մեծ տունը 7 մեծ ու փոքր սենեակներով, մառաններով և պարտէզով վարձու եմ տալիս. անմիջապէս դիմել ՄԻՍԱԿ ԲԺՇԿԵԱՆՑԻՆ 2—1

ԳԵՐՄԱՆ ՌՈՒՍ ՄԱՄՈՒԼԸ

Si vis pacem
Para bellum

—

Ռազմի շեփորն է հնչում գերմանական մամուլի էջերից:

Այս անցած երկու շաբաթում գերմանական ազգային մամուլի բոլոր օրգանները մի կատաղի արշաւանք են սկսել Ռուսաստանի դէմ, որին մեղադրում են բազմի եռանդուն պատրաստութիւնների մէջ՝ ուղղուած Գերմանիայ դէմ:

Այդ լուրը զարթնեց «Քէօլնիշէ Ցայտունկի» Պետերբուրգի թղթակիցը:

Նա հեղինակով յայտնում է Ռուսաստանի յախորտանքների մասին, թէ Նապոլեոնական պատերազմներից կրած իր վէրքերը նա իբր թէ բուժել է և մտորում է յարձակողական շարժումներ ըսկսել Գերմանիայ դէմ:

Ե՛ւ գերմանական կառավարութիւնը և՛ գերման մամուլը ըստ ամենայնի շահագործեցին թղթակցի յարմար ժամանակ բաց թողած այդ բաղը:

Գերմանական կառավարութեանը անհրաժեշտ էր ստիպել պարլամենտին տալ խոշոր գումարայատկացումներ զինուորական կարիքների համար, ուստի և ուզցրին Ռուսաստանի ենթադրեալ բազմական պատրաստութիւնների մասին: Թխուած լուրը և գրգռեցին երկասեռ Գերման հասարակական կարծիքը Ռուսաստանի դէմ:

Միւս կողմից՝ վերից ներշնչուած մամուլը՝ սկսեց իր վառօդահոտ սպառնալիքը, որ նորից վախեցնելով Ռուսին, ստիպէ վերջինիս կրկին այնպիսի առեւտրական դաշն կապել Գերմանիայ հետ, որ ըստ առաջնոյն շահաւէտ լինի միայն վերջինիս համար:

Սակայն բոլոր այդ զռռում զոչինները զուր անցան և Ռուսաստանում ոչ-ոքի չվախցրին Ինկերական Գերմանիայ նիզակաճօճումները ժողովրդի բազմասիրական բնազդները գրգռող մամուլի էջերում:

Ռուս մամուլը կարողացաւ արժանի պատասխանը տալ ալալամ հնչեցնող գերմանական մամուլին և խօսել սաանարին կերպով Ռուս ժողովրդի և կառավարութեան խաղաղասիրական տրամադրութեանց, ինչպէս և այն անտեղի և ինքնավստահ սպառնալիքների մասին, որոնք միայն բռնի ծաղով կարող են ընդունել Ռուսաստանում:

Արտաքին գործոց մինիստրութեան բացարձակ յայտարարութիւնը թէ՝ Ռուսաստանը կամենում է խաղաղութիւն, բայց պատրաստ է պատերազմի, զգաստեց և չափաւորեց Սեդանի յուշերով արբեցած Գերման կառավարութեան և մամուլի բազմասիրական տրամադրութիւնները:

Ֆրանս-Անգլիական կարգի մամուլը հասկացրեց Գերման մամուլին, որ ի ընէ մօտ են կանգնած իրենց դաշնակցին և բարեկամին և որ նման սպառնալիքներ կարող են վախեցնել միայն թոյլերին և ոչ թէ հզօր Ռուսաստանին-խաղաղութեան պաշտպանին—:

Չնայած մարդկութեան քաղաքակրթութեան այս հսկայական չափերով զարգացման, այնուամենայնիւ ազգերի խաղաղութիւնը միշտ սպառնալիքի տակ է միլիտարիզմի երկրպագուների կողմից և խաղաղութեան միակ ապահովումը դժբախտաբար կախուած է դեռ պատերազմի պատրաստ լինելուց:

Այդ յօգունդն է, որ կարող է ապահովել Ռուսաստանի վիրքը մեծ պետութիւնների շարքում:

Ռուսիոյ նոյն յօզունդը-մշտապատրաստութիւնը-միայն կարող է յարգանք ու չափաւորութիւն թելադրել իր բազմատենչ հարեւանին, որ հասկանայ թէ առաւոյ մէջ խիստ խոր է այն գիտակցութիւնը, թէ նրա հայրենիքը պատրաստ է ամեն տեսակ անակնկալների և թէ նա ոչ մի երկիւղ չունի պատերազմական զոռ շեփորներից, որքան և ուժեղ հնչելու լինին նրանք իր հարեւանութեան մէջ:

Ա. Տ. Վ.

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ

ԽՈՀԵՐ ՈՒ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

III

Երկրորդ՝ յայտնի է թէ ուսումնասէր հայութեան 3/4-ն անգրագէտ է, տգէտ, անուս. Հայոց տառերի գիւտի 1500 ամեայ յոբելեանի յիշատակն անմահացնելու համար Հայոց մեհափառ կաթողիկոսը մի գեղեցիկ կոչ արաւ հայութեան, այն է դրամագլուխ կազմել յատկապէս ժողովրդական դպրոցներ բանալու համար: Սպասում էր համայն հայ ազգից գոնէ տասն միլիոն. բայց ուսումնասէր հայ ազգը, որի մէջ տասնեակ միլիոն ունեցող 30 հոգի կան, նուէր բերեց հայ գիտութեան և հայ դպրութեան նուիրական սեղանի վրայ միայն 300,000 րուբլի.

Հայոց մտաւոր յառաջադիմութեան համար դժբախտ պատահմունքները կարող են պարծանքով մատնացոյց անել Հայոց թատրոնը, մամուլը իբրև յետեւից յոյս տեսնող գրքերը, գրական ժողովները, գրական ուսխտաւորութիւնները, դպրոցները:

Սակայն լաւ նայեցէք դրանց վրայ. դրանք համանուն գաղափարների կմախքն են լոկ: Հայը նոյնիսկ մտաւոր կենտրոն համարուած քաղաքներում ազգային թատրոնական մի շէնք չունի. նա իր ներկայացումների համար վարձում է օտարի շէնքը, որդ ու զարդը, կահաւորութիւնը:

Նա խաղում է լոկ թարգմանական պիեսներ, շատ քիչ անգամ բեմ հանելով ինքնուրոյն այն էլ անգոյն, անհամ. գաղափարներով աղքատ նիւթեր. որոնց մէջ հայ թատերական բանաստեղծի հազուագիւտութիւն, մաքի տկարութիւն, երեւակայութեան խեղճութիւնն է փայլում:

Իսկ մամուլը. սրբէ հետ ծագող տարիք հետ մայր մտնող բազմաթիւ թերթեր, որոնք օրապակաս երեւոյթի պէս ծընում ու մեռնում են իրար ետեւից. իսկ անցեալ ունեցող թերթերի հոյնն էլ միայն տա առաւելն 3000 ընթերցողներ ունեցողին է հասնում: Բաժանորդների սակաւութեան երեսից հայ խմբագիրները շարունակում են մնալ Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ» հայ հրատարակիչ դանդաղում. Այս տխուր փաստը երկու բացատրութիւն ունի. մէկ որ հայը կարդալու հետ գլուխ չունի, մէկ էլ, որ մեր թերթերի մեծ մասը փոխանակ ընթերցողին մաքի պաշար տալու, գաղափարների առաջնորդ, քարոզիչ լինելու, ինքն է առաջնորդւում մեթի ամբոխի մերթ կուսակցութեանց, մերթ հզօրների տրամադրութիւններով, որոնց ձեռքին գործիք է դառնում: Հէնց այս է պատճառը, որ իր բովանդակութիւնը մեծ մասամբ բանակռիւ է, կռիւ և հայհոյանք: Հայ մամուլի գլխաւորները հայհոյում են իրար, իրար կենդանիներին և մեռելներին, զարդարում իրար ամբարտակներ, սրիկայ, լիրբ, գեռզսյ, կոչերով պատող ուտելս և նման չքանշաններով, մտնում են միմեանց մառանը, ննջարանը, քրքըրում են կեղտոտ շորերը և այսպէս են սնդում ընթերցողի միտքը:

Հայ արդի մտաւոր մեծ մասը կազմող կամ, կրքեր յուզող մի մղումն է, ըմբիշների ցնցումն և, զուարճալի հանդիսարան, այլ ոչ ուսումնարան։

Ռուսաստանի Հայոց աշխարհագրութեան օրերում 1880-ական թուականներից մասամբ մեծ շարժումն լուսաւորչեան ծնունդ առաւ թերթերի, ամսագրերի, թատրոն, գրքեր, դասագրքեր և այլն։ Այդ շարժումը մի ընդհանուր Հայոց բնաւորութիւն ունէր. տարբեր ճանապարհներով ամենքն էլ մի ընդհանուր նպատակի էին ձգտում՝ լուսաւորել Հայ ազգի ամբողջութիւնը, ազգային կեանքը։

Մեր օրերում համեմատաբար շատ աւելի մեծ պիտի լինէր այդ գրական շարժումը. բայց այդպէս չէ. Ռուսաստանի Հայ գրագէտները (հեղինակների) թիւը համեմատաբար շատ աւելի պակաս է քան պէտք է լինէր. արդի գրքերի մեծ մասը անտարբեր բաներ են, քչերը առանձնապէս հեղինակների մէջ ընդհանուր նպատակ չը կայ. գրքերը մեծ մասամբ թարգմանական, գրուած են մեծ մասամբ չափածոյ ոտանաւորներ, նրանց մէջ անհատական սէր՝ աղջիկ ու ծաղիկ, ծաղիկ ու աղջիկ և այդպէս անվերջ. աւելի բարձր, հանրամարդկային և ազգային իդէալներ մի փնտռէք այդ գըրքերում, իսկ գիտութիւն՝ չը կայ ու չը կայ։ Գրքերը մեծ մասամբ նմանողութիւն են, հետեւողութիւն օտար, նոր ու շատ անգամ չը հասկացուած ուղղութիւնների, այդ պատճառով նրանք խորթ են Հայ մարդու հոգուն ու չեն տարածւում. Մօդի շուրը շատ է տարածւում բայց մօդի գրականութիւնը ոչ, հող չունի։ Տիրող մօդան թատրական և ոտանաւոր բանաստեղծութիւնն է. վէպը նոյն իսկ մեռնում է։

Համեմատ շատ առատ են այժմ Տաճկահայոց գրքերը. ազատագրութեան օրերում բացուել է տաճկահայոց լեզուն, շարժւում է գրիչը։ Այդ գրքերի մէջ խօսքի ուժն էլ շատ է աւելի. ոգեւորեալ ազնուութիւնն էլ աւելի է։ Տակայն այդ հեղինակներն էլ որոշ ուղղութիւն չունին, շատ անգամ հակառակ ալիքների նման բախւում են իրար, իրար ջնջում. Յառաջդիմական գաղափարների կողքին տեսնում ես յետադիմականը, քրիստոնէականի քով հեթանոսականը, որ ներըողւում է։ Այս ուղղութեամբ գրողները փոխանցում են մեռած հեթանոսութեանը յարութիւն տալ, որ մեր կարծիքով յետադիմութիւն է։ Չը գիտեմ ինչ չափով և ինչպէս է օգտւում Տաճկաստանի Հայ ընթերցողն այս գրքերից։

Ռուսաստանի Հայոց մէջ տեղ-տեղ կազմւել են գրական ընկերութիւններ, որոնք զբաղւում են դասախօսութիւններով։ Հաճելի տպաւորութիւն են թողնում այդ ընկերութեանց երեկոյթները, դասախօսութիւնները. ազնւական հասակի, հասկացողութեան, սեռի բազմութիւն, նուագ, երգ ալի՝ անշուշտ հաճելի են հանդիսականի համար։ Բայց միայն այդքան։ Դրանց մասնաւոր ազդեցութիւնը իրենց մշտական այցելուների շրջանից դուրս չեկաւ և մի ընդհանուր ազդեցութիւն ցոյց տալ չը կարող։ Անտարբերութեան այս հանգամանքը մի հոգեբանական հիմք ունի, որի մասին երկարելուց խուսափում եմ։

Այս է ահա մեր արդի Հայոց՝ մտաւոր վիճակը ըստ իս, որ փոխելն լինելոց շատ հեռու է։ Յարգանքի հարկը վճարելով ընտիր բացառութիւններին՝ Հայ գիտուններին, բանաստեղծին, մամուլին գեղարուեստագէտին, պնդում ենք թէ այժմեան մտաւորականութիւնը չի կարող ասել թէ ինքը մնալուն բան է ստեղծել։ Հին դարերը Հայոց այժմ կարող են պարծանքով ասել թէ մենք ահագին գրականութիւն ստեղծեցինք, որի վրայ դրինք մեր գրոշմը, ինչպէս եւ գեղարուեստի համար։ Հայկական հին ձեռագրերի մէջը և ճարտարապետական բեկորների վրայ նայեցէք և այդ բոլոր շատ կը համոզուիք։ Իսկ այժմեան հայութիւնը իր բոլոր տեսակ ստեղծագործութեան վրայ է մտածողաց անում։

Դրանում է այժմ Հայի տանջանքը։

ԲԵՆԻԿ Վարդապետ

Թիֆլիս

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՑ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ԼՈՒՐԵՐ

Մէջլիսի համար Թէհրանում ձայների մեծամասնութեամբ պատգամաւորներ ընտրուել են հետեւեալ անձնաւորութիւնները 1) Մեթամաշ-ուլ-Մոլք, 2) Հաջի Սէյիդ Նասրոլահ Ախավի, 3) Հաջի Շէյխ Հասէյն Եազդի, 4) Մուշիր-էդ-Դովլէ, 5) Էհթեշամ-էս-Սալթանէ, 6) Մուսթօֆի-էլ-Մամալէք, 7) Մոխթաշամ-էս-Սալթանէ, 8) Մաջարէս, 9) Միրզա Մօհամադ Սադըղ Թաբաթաբայի 10) Զօ-քա-էլ-Մոլք, 11) Հաջի Մամալ Տիրազի. 12) Հաջի Էմամ Ջումէ Խոյի։

—

Թէհրանից բուսական բազմամթերքով մի մեծ խումբ ժանդարմերիա ճանապարհուել է Բիւրճերդ։

—

Խնամակալ Նասըր-էլ-Մոլքը, որ հիւանդութեան պատճառով մի շաբաթ էր պալատ չէր այցելում. առողջացել՝ պալատ է գնացել և Ն. Կ. Մեծութիւն Շահին ևս ներկայացել։

—

Ներքին գործոց նախարարութեան պաշտօնեաները ռոճիկ չստանալու պատճառաւ գործադուլ էին արել։ Գանձապահի կողմից խոստացւել է նրանց երկու ամսուայ ռոճիկը վճարել. գործունէութիւնը վերսկսել են։

—

Մուսթօֆի-էլ-Մամալէք պատերազմական մինիստրը, որ Վարդաւարդ ուխտ էր գնացել, մի քանի օր է, որ վերադարձել է, բայց նախարարական խորհրդի ժողովին դեռ չի ներկայացել։

—

Ֆինանսների նախարար Վաքամ-էս-Սալթանէն մի քանի օրից ի վեր նախարարական ժողովների նիստերին չէ մասնակցում, թէեւ հիւանդ լինելու պատճառով. կասկածւում է որ նախարարների հետ պժգուած լինի։

—

Տաճկաց դեսպան Ասըմ-էյ-դին բէկի փոխարէն Թէհրանի դեսպան է նշանակուել Ասըմ-բէկը մի Տաճկաց արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնում ևս եղել է։

—

Ասթարաբադից գրում են, որ անցեալ տարուանից մինչև այժմ մօտաւորապէս 3000 հոգի ռուսահպատակներից գաղթել և Ասթրաբադում հող են գնել ու հաստատւել։ Այս մասին «Րադ» թերթը իր մի առաջնորդող յօդուածով իր կառավարութեան ուշադրութիւնն է հրաւիրում, որպէս զի նրանք միջոցներ ձեռք առնեն այդ գաղթին արգելք լինելու և համաձայն Թիւրքմանչայի դաշնագրութեան վարուելու, ուր գրւում է թէ Ռուսաց հպատակներին բացի տեղեր վարձելու իրաւունքից. թոյլատրւում է մի տուն բնակութեան. մի խանութ և մի ամբար ունենալ վաճառականական ապրանքներ տեղաւորելու։

Յասովն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մի տեսակցութիւն Ռուսական Կայսերական Կառավարութեան Ատրպատականի Գեներալ Հիւպատոս

Պ. ՍՈՒԼՈՎԻ ՀԵՏ

II

—Դուք հրատարակում էք և պնդում էք «Միտք» անունով մի թերթ, չէ, և ինչ են Ձեր միջոցները։

—Ես ոչ մի։ Հայ թերթ հրատարակելը հնարաւոր է աղքատանալուն։ Միջոցները լոկ սակաւ բաժանորդագներն են և իմ սպրտելի ուսուցչական ռոճիկը, որից յաճախ զրկում եմ թերթի վրայ, հասարակական ծառայութեան նպատակով։

—Ազնիւ է Ձեր գործը։ Ես կաշխատեմ նպաստել Ձեզ, որ օգտուիք բարոյապէս և նիւթապէս։

—Ինչ են ասում Ձեր Հայերը հայկ. ռէֆորմների մասին։

—Ամենքն ուրախ են և երախտապարտ Ձեր Ռուսաց կառավարութեանը, որ վերջ դրիք միշտ սպառնալից կոտորածների սարսափներին և ապահովեցիք մարտիրոսուող մեր ժողովուրդին։

—Դա Ռուսիոյ քրիստոնէական աւանդն է։ Առաջ մենք ազատեցինք Յունաստանը և աստիճանաբար Բալկանեան միւս փոքր տէրութիւնները։

—Վերջին ազատողը, երեւի Հայերն են, հարցրի ես։

—Այո, ասաց պ. Հիւպատոսը։

—Ես իմ թերթում գրել եմ նախատգիտական մի հաւաքածու մէր ռէֆորմների իրականացման համար Ռուսական կառավ. հայցերին։

—Այո, այդ ո՞ր համարում։

—№ 26 «Միտք»-ում և իւրաքանչիւր համար ես դրկում եմ Ձեր հիւպատոսարանին։

—Այս վերջին երկու շաբաթ ես խիստ զբաղուած եմ, մինչեւ չեմ ունեցել կարդալ առիթ, բայց մի համար կայ այստեղ։

Այս ասելով, ձախ կողքի սեղանի վրայից վերցրեց հէնց № 6 (26)-ը և ասաց —միայն այս համարն ունիմ։

—Այո. հէնց այս համարն է, ասացի և դրա թարգմանութիւնը կտամ յաջորդ «Միտքում»։

—Ձերդ գերազանցութիւն, ես պիտի խնդրէի Ձեր օգնութիւնը իմ թերթի Ռուսաստան ազատ մուտք գործելու խնդրում։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ս. ՍԱՊԱՀ-ԳԻՒԼԵԱՆԻ

դասախօսութիւնը Պարիզում

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ *)

—

Պ. Սապահ-Գիւլեանը անցնում է անմիջապէս թուրքական քաղաքական կուսակցութիւնների պատմութեան, որոնք իրենց ձեռքն առած Թուրքական հարցի պաշտպանութիւնը, ձեռնարկել են ճանապարհներով պետութեան բարեկարգութեան։

Յետոյ պ. դասախօսը անցնում է 1908 թուի Թիւրքական յեղափոխութեան, որը նա ընդունում է իբրև Թիւրքական միլիտարիզմի մի յաղթանակ՝ և ոչ ժողովրդական յեղափոխութիւն, որ ... մէջ։ Այդ ... Թիւրքական կուսակցութիւններն անջատողականներ էին։ Նրանց նշանաբանը պարզապէս հայկական հարցն էր—ազատ և անկախ Հայաստան։ Նրանց պաշտպանած տեսակէտը նոյն էր, ինչ որ Յունաստանինը, Բուլղարիայինը, Սերբիայինն ու Չեռնոգորիայինը։ Երբ յեղափոխութիւնը ջնջեց Համիդեան ռէժիմը և նրա հետ նաեւ նրա վայրագութիւնները, երբ յայտարարեց բոլոր Օսմանցիների հաւասարութիւնը օրէնքի առաջ, առանց ցեղի և կրօնի խտրութեան, հայկական կոմիտեները խաչ դրին իրենց անցեալի վրայ և ապաւինեցին «Միութիւն և Յառաջդիմութիւն» կոմիտէին, միացնելու իրենց ջանքերը Թիւրքիան ժամանակակից և Սահմանադրական պետութիւն դարձնելու ընդհանուրի։ Բայց «Միութ. և Յառաջ.» կոմիտէն չյարգեց իր տուած խօսքը։ Այստեղ հռետորը յանձնում է թեթեւակի վրայ և ... նրանց մի քանի կարեւոր նախադասութիւններով։

«Մ. և Յ.» կոմիտէն—ասաց նա—իշխանութեան գլուխ անցնելուն պէս ցոյց տուեց իրեն աւելի բռնակալ, քան գահընկէց սուլթանը, մուսուլման-հանգիստ ... հաւասարութեան տուած իր երդումը։ «Մ. Յ.» կոմիտէն ցանկանալով առաջ տանել կեդրոնացման կայր և անհարելի մի քաղաքականութիւն, խորտակեց բոլոր խոստումների վրայ, այն խոստումների, որ շողշողացրել էր հայկական կոմիտէների աչքերին, նրան իշխանութեան գլուխ բարձրացնող կեղծ յեղափոխութիւնից առաջ։ Նրա նպատակն միայն Օսմանեան կայսրութեան գոյութիւն ունէր։ Բաղկացուցիչ բազմազան ազգութիւնները անհաշտ ... էին, որոնց միակ պարտականութիւնն էր նպաստել կայսրութեան հարատեւելու համար, փոխարէնը միայն եաթաղանի հարուածներ ստանալով։

Դասախօսը այս ծանրացաւ բռնութեանց երկար շարքի և բողոքում ու մանաւանդ այն ... վրայ, որոնք արիւնով ներկեցին ... Իթթիհատի իշխանութիւնը, որ նախատեսելով հայկական հարցի մերձակայ լուծումը, ... աշխատում է ... որքան հնարաւոր է։

Ապա պ. Սապահ-Գիւլեանը պնդում է Եւրոպական հսկողութեան անհրաժեշտութեան վրայ, առանց որի Հայաստանը երբեք չի բարեկարգուի և կարող էր և հնդ-յաւիտենական խաւարութիւններ։

Սակայն Հայոց հերոսական պաշտպանութիւնը ... անցեալից իր բարձր և ... կուլտուրայով, և վասն իր այն դերին, որ կոչուած է խաղալու աշխարհի քաղաքական բեմում, որ կասի մինչև այն օրը, երբ ազատուած իր թեւերը կաշկանդող շղթաներից՝ կարող կը լինի առաջադիմել նպատակին։

Մոլեգին ավազակները ... այս գեղեցիկ վերջաբանին։

Նախագահը, գնահատելով ընդհանուր յաջողութիւնը, յետոյ ներկաներին ... կառավարութեան և Occupation-ին, այն լայն հիւրասիրութեան համար, որ նա շնորհում է բոլոր նրանց, որոնք ... են այս գեղեցիկ երկրում։

Յաջողութեան ... մէջ ... խմբի կողմից ... հայրենասիրական ... հիմն լսելուց յետոյ, ժողովուրդը հեռացաւ թողից սրահը։

«Le journal du Caire».

Թարգմ. Ա. Տ. Կարապետեան

*) Սկիզբը տես «Միտք» № 9 (29)

—Ի՞նչպէս։

—Վերջերս իմ ստացած նամակները յայտնում են, որ որ. Ջուլֆում և Էջմիածնում շատ անկանոն կերպով են յանձնում հասցէատէրերին իմ «Մշակ» թերթը։ Ես Ռուսաց դէմ չեմ գրում և նպատակ ունիմ միայն մեր հայ ժողովրդի մտաւոր՝ խաղաղ ու կուլտուրական զարգացումը։ Թող «Մուրճ»-ը նկատուի իբրև Թիֆլիզում հրատարակուող հայ թերթերից մէկը և ազատ թողնուի նրա մուտքը Ռուսական Կայսրութեան սահմաններում։

—Եթէ, ըստ Ձեր ասածի, դուք Ռուսաց դէմ չէք գրի և Ձեզ կերաշխաւորեն մէկ կամ երկու հոգի, ես թէև գրականութեան չեմ խոստանում, բայց կը գրեմ հարկ եղած տեղը և անձամբ և կաշխատեմ Ձեր խնդրածը իրականացնել։

Ա. Տէր Վարդանեանց

2 Մարտ (Շարունակելի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Նամակ Էջմիածնից

(Սեփ. թղթակից) 4 մարտ

I

Թագաւորում է ինկվիզիցիան Էջմիածնում.

Այս բառով միայն կարելի է որակել այն գաղտնի ու հալածական գործութիւնը, որ իշխում է այժմ Էջմիածնում։

Ղամեանի գործի պատճառով ինքնիր ներկայացրած և իրենց կոչման գիտակ ու նախանձախնդիր միաբանների դէմ վերից և Սինոդից սկսուած է մի կոյր, անհասկանալի, և անարդարանալի հալածանք։

Այսպէս՝ Արարատի և Աշտարակի գործակալ, Թանգարանապետ և Զուարթնոցի վանահայր Խաչիկ վարդապետի դէմ, որ դժբաղդութիւն է ունեցել ինքնիր ստորագրողներից մէկը լինել, սկսուել է մի ամբողջ արշաւանք։

Մեր «գիտնական» սինոդականները իրենց յետին միտքը ստացել են նրանով, թէ պէտք է կարծել Խաչիկ վարդապետի միաբանական ուժերը, որովհետև Զուարթնոցի մուտքը արդէն շատ բաւարար է։ Ապա առաջարկել են նրան յանձնել Թանգարանի իրերը և Թանգարանի յանձնմամբ, բնականաբար նա պիտի զրկուի 1000 րուբլի ռոճկից, որ, երևի, կտրուի ներկայ ռէժիմի աչքում «բարեկամների» միջին։

Խաչիկ վարդապետն էլ իհարկէ գիտէ բռունցքը կոյր տալուց չէ։ Նա էլ պատասխանում է կամ իրենից առաւել հասուն ու ձեռնահաս մէկը բերեն Թանգարանապետութեան պաշտօնին և կամ վերադարձնեն իրեն իր հաւաքած 500 ընտիր ձեռագիրները, 2000 կտոր թանգարժէք հնութիւնները, որոնց ուրիշ տեղ աւելի արժէք կտան և իրեն էլ դեռ աւելի կգնահատեն։ Սինոդականների յամառութիւնները և արդարութեան հանելու միակ գիտուցով նա գնում է կոնթուլոսին։ — Բա՞, որ բոլորին սպառազինել էզպէս կանխատ է 70 անգամ ներման քարոզողի ոփխանորդը։ Այս ևս մեկնութիւններն աւելորդ են։

Մի նմոյշ ևս Էջմիածնի արդարութիւնից։ Մի երկու ամիս առաջ աբեղայութիւնից վարդապետական կոչման բարձրացաւ Հ. Զվեթանես Ցովսէփեանց, երիտասարդ մի միաբան։ Նա ընթերցասէր է կարծիք, Երևանի թեմ. դպրոցից և 1—2 տարի առաջ եկել է մտաւորած ու խոհանկիւնում ընկած Բաշ գիւղի ուսուցիչ։

Այդ խիստ համեստ կրթութեան տէր միաբանը կարգուել է սինոդի գանձապահ և ամսէն ռոճիկ ստանում է 50 րբլի։

Իսկ ճեմարանի նախկին տեսուչը, «Արարատ»-ի նախկին անդրանիկ խմբագիրը, կաթողիկոսական փոխանորդ, և նոյն և Աստուածաշնչի նախկին թեմի առաջնորդը գիտական հանրապետութեան յայտնի երկարատև պաշտօնեայ, հրապարակագիր, գիտնական և բանասիրական աշխատող իր լուրջ հեղինակութիւններով հռչակ վաստակած և որոշ չափերի կողմից կաթողիկոսական թեկնածու հռչակուած գլխաւոր մոռացուած, անտեսուած Կարապետ եպիսկոպոս Տէր-Մկրտչեանը պահւում է անպաշտօն և ամսէն տրւում է նրան միայն 70 րուբլի։

Հալածանքը, թշնամանքը և ատելութիւնը հասցուել է — Կարապետ եպիսկոպոսի նկատմամբ — այնքանով միայն չի սահմանափակւում։

Pro-forma նրան առաջարկել էին իբրև Շամախի թեմի առաջնորդ, սակայն անցել ու անցնում են ամիսներ և չկայ ոչ մի լուր. նորա հաստատման մասին։ Ինչ խօսք, որ որոշ հասանքի «միաբան եղբայրները» աշխատում են ամէն կերպ, որ կամ շատ երկար ժամանակով չառաջանայ այդ պատասխանը և կամ նա չստանայ այդ պաշտօնը։

Չէ՞ որ Վեհին ներկայացրած բողոքի տակ ստորագրողներից է և Գարեգին եպիսկոպոսը։ Եզրակացութիւնը պարզ է։

Ճեմարանական և համալսարանական Արտակ վարդապետը խնդրել էր Վեհից հրաման, որ Սինոդից իրեն ամսական տրուի 200 րուբլի։ Վարդապետը Վեհից ստացել էր համաձայնութիւն։ Սինոդում կարդացել էր օրագիր։ Այդ օրագրից յետոյ առաջարկեց է գալիս Ղամեանի պատուհաս հարցը և յայտնի միաբանների խնդիրը, որին ստորագրել էր և յիշեալ Հ. Արտակը։ Եւ ինչ, մեր հայրապետը իբր պատիժ և անբարեհաճութիւն՝ կարգեց ունեցող իր ստորագրութեան դրկեց 200 րբլ. թոշակից։ Պաշտօնի անուան ներքոյ նրան քշեցին Ալէքսանդրապօլ յաջորդ։

Վաչագան

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

(Սեփ. թղթակցից)

Բանուորական կեանք

Ա.

Վաղուց մտադրած էի «Մուրճ»ի ընթերցողներուն տալ Ամերիկահայ կեանքէն տեղեկութիւններ, սակայն անպատեհ հանգամանքներու պատճառով յետաձգեր էի։ Այժմ ուրախ եմ, որ քիչ թէ շատ այդ հանգամանքները փոխուելով, պիտի կարողանամ այդ մտադրութիւնս իրագործել։

Ներկայիս ամերիկահայը և ընդհանուր ամերիկեան ժողովուրդը հետաքրքրող և տնտեսական մտահոգութեան պատճառ եղող գործերու չգոյութիւնը ըլլալով՝ մենք ալ կը խօսինք բանուորական կեանքին վրայ։ Մօտաւորապէս տարի մըն է, մաքսի խնդիրը Կոնկրէսի սեղանին վրայ ցոլէն ի վեր, անընդհատ կերպով թուլացան գործերը, շատ մը գործարաններ փակուեցան, իսկ շատ-շատեր ալ գործի ժամերը կրճատեցին, փոխան 10 ժամի 7-8 ժամի վերածեցին։ Եւ այս, բնականաբար, պատճառ պիտի ըլլար որ, անգործներու բանակը ստուարանայ, սովի և անօթութեան նշաններ երևան գային։

Եւ այս ալ եղաւ։

Այսօր դժբաղդ իրականութիւնը այն է, որ հարիւր հազարաւորներ անգործ կը թափառին փողոցները, անտուն, անօգնական և նօթի։ Ամերիկեան թերթերը երբ մարդ աչքէ կանցունէ, իսկապէս կը սարսռի, կահարեկի, որովհետև անընդհատ 4-5 մարդ—ի հարկէ ընտանիքի տէր—իրենք-զիրենք սպանած են, հէնց անգործութեան, անօթութեան պատճառաւ։ Մի քանի քաղաքներու մէջ անգործները ցոյցեր կազմակերպեցին «գործ կը պահանջենք» պաստառներով, սակայն ապարդիւն։

Այս ընդհանուր իրարանցումէն, գործերու թուլութենէն, ի հարկէ, հայերն ալ չէին կարող անմասն մնալ, ընդհակառակը, որպէս գաղթականներ աւելի շատ իրենք պիտի տուժէին։ Եւ տուժեցին ալ իրապէս։ Անգործներու բանակներուն մէջ ամենէն շատը հայերն են, երիտասարդներ՝ որոնք հազիւ 15-20 տարուններ բոլորած՝ եկած են փարքի, անդորրութեան և երջանկութեան տիրանալու... Այժմ որքան հիասթափութիւն, որքան յուսախաբութիւն... երեկի յուսալից, վառվռուն և ոսկի էրազներով բնանուրած այս երիտասարդները այսօր յուսալքուած, նիհարցած և գունատ էակներ դարձած են։ Միայն անգործութիւնը չէ որ զիրենք չարաչար կը տանջէ, երանի թէ միայն այդ ըլլար—պարտքով եկած են այստեղ, պէտք է այդ պարտքերը վճարել, ծնողքին կամ ընտանիքին պէտք է օգնել, ինքզինքը պէտք է պահել, ահա այսպիսի շատ մը անյետաձգելի կարգադրութիւնները զիրենք շուարեցուցեր է հէնց առաջին քայլին մէջ։

Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել նաև այն ոչ մխիթարական երևոյթը, որը, այս վերջերս, սկսած է աւելի ընդարձակիլ ու աննախընթաց փուլի մը մէջ մտնել։—Այդ Հայաստանէն փրթած գաղթողներու կարաւանն է, որ շարունակ կը հասնի, հակառակ անոր որ մտնելը խիստ է «նօպօն»*)-ի պատճառաւ։ Ասիկա անօրէն ջուրդ մըն է, որ սոսկալի աւերներ պիտի գործէ, եթէ միջոցով մը առջևը չառնուի։

Գործ չկայ, անգործներ կ'թափառեն, անօթութիւնը և սովը ակնյայտնի աւերներ կը գործեն, սակայն այս անխիղճ թրըստների հոգն անգամ չէ. անոնք փոխանակ ուտելիքներու և ապրանքներու գները մի քիչ աժանացնելու, աւելի կը բարձրացնեն։

Ասիկա առանց պատճառի չէ։ Մենք յաջորդ անգամ կանդրադառնանք ասոր։

23 Փետր. (Ն. Տ. Սիրվարդ

*) Ոչ լաւ, անբարեկիրթ, կասկածելի առողջութեան պատճառաւ։

Ս. Ի.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ՉԱՐ ՈԳԻ

Ոսկանեան դերասանական խումբը ամսոյս 13-ի գիշերը Արամեան դպրոցի թատերասրահում ներկայացրեց Շիրվանզադէի «Ցաւագար» վէպից վերածած «Չար Ոգի» ողբերգութիւնը 4 գործողութեամբ։

Տեղի սղութիւնը և ժամանակի ուշ լինելը ստիպում են մեզ համառօտ լինել և անցնել առանց պիեսայի բովանդակութիւնը տալ և վերլուծել կարողանալու.

Դերակատարները բոլորն էլ իրենց դերը տարան փայլուն յաջողութեամբ։ Տիպէկ էր մանաւանդ պ. Ոսկանեանը իր ուստա Ոսկանի արքեպ դերում։ Պ. Ալիխանեանը եթէ մի փոքր էլ ջերմութիւն և զգացմունք մտցնէր իր դերում, աւելի առաւել յաջող կլինէր նրա Մուրադը։

Առաջին ներկայացման տպաւորութիւնը շատ լաւ էր և գրաւական յաջորդ խաղերի արդիւնքների համար։ Խմբի այս կազմակերպութիւնը, եթէ շարունակէ այսպէս յաջող անսամբլով ներկայացումներ տալ, պատիւ է բերում պ. Ոսկանեանին, որ շատ յաջող էր իր արքեպոլս և կիսախելագար գեժ Պաւնէլի դերում։ Դերակատարները յաճախ բեմ կանչուեցան և վարձատրուեցան ծափերով։ Հասարակութիւնը քիչ էր և առաջնակարգ շարքերը դատարկ էին։

Խումբը իր առաջին խաղով կարողացաւ ներկաների ուշադրութիւնը բևեռել իր վրայ և տալ գեղարուեստական հաճոյք։ Ուստի սպասելի է, որ հասարակութիւնը քաջալերէ խմբին։

Դիտող

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՔՐԴԵՐԻ ՆՈՐ ՍԽՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

(Սեփ. թղթակից)

25 Փետր. Սովուջբուլաղ

Սրանից մի քանի օր առաջ պարսկ. 50-60 զօրք ժամուրթոթի են գնում Մանգուր Իբրահիմ աղայի վրայ։ Զօրագլուխ Միրփէնջը իբրև նիւր կէջի Բայեզ աղայի (աշիրաթապետ Մանգուրի և Հորեզորոյի Իբրահիմ աղայի) մօտ և իւրային 10-ին միայն կուղարկէ, պատուիրելով որ եթէ չյաւարարեց Իբրահիմ աղան՝ բերեն ներկայացնեն իրեն։ Իբրահիմ աղան ոչ միայն չի ուզում լսել զօրանց, այլ և թոյլ է տալիս իրան անարգելու և անպատուելու զրանց և նոյն իսկ նախայարձակ է լինում և վիրաւորում տաք զէնքով մէկին։ Տեղի է ունենում կռիւ. սպանւում են զօրախներից 4-ը և վիրաւորւում 3-ը, իսկ քրդերից սպանւում են Իբրահիմ աղան ինքը, 4 եղբայրները ու մի կին. ընդամենը 6 հոգի. վիրաւորներն անյայտ։ Շատ ով հրացանի ձայներից կառչ ի վայրն են հասնում Միրփէնջը և Բայեզ աղան և վերջ տալիս արիւնհեղութեանը։

Այդ 10 զօրախների ցոյց տուած խիզախութիւնն ու գործած քաջութիւնը մեծ ոգևորութիւն է արել շրջակայ քրդերի վրայ։

Գր. — Հմ. — Սօֆ.

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

5 Մարտ Թաւրիզ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Թաւրիզի «Հորիզոնեան» թղթակից «Մ... Սառեան»-ին

Պարոն!

Դուք դարձել Ձեր սովորական ստացած տանդական դերումն էք։

Бей жидовъ!—աղաղակում են միշտ «իսկական ռուս մարդիկ», երբ, ով Աստուած, ուրիշները նրանց հաւատամքին հակառակ կարծիք են յայտնում.

Ո՞վ արդարադատութիւն...

«Իսկական հայ մարդիկ» էլ մի ժամանակ հէնց այդ «իսկական ռուս մարդոց» պէս իրար ջարդում էին Ձեզ հակառակ ասողին ինչով կամենում էին։

Անցան այդ ժամանակները... Ձեր

բռնապետութեան երջանիկ օրերը, և այն ինչ այժմ չէք կարողանում անել կոպիտ ուժով և բռնութեամբ, կատարում էք փոքրիկ իջեցրած Ձեր կուրծք մամուլի օրգաններով, որ տառապելէս սիրալիր ընդունելութիւն են գտնում ինքնակալութեաններից։

Հայ իրականութեան դժբաղդութիւնն է, որ ամեն մի այլ, բէն, գիժ ու վարած իմաստակ՝ թղթակից է դառնել և «խմբագիր»ուիլ obscurant-ութեան կաթէդրայից իրաւունք համարում ցեխ շպրտել այնպիսիների հանդէպ, որոնց ստորոտը լինելու հազիւ թէ արժանիքն ունենայ։

Սուտ ժամբարի համալսարանաւարտ Ձեր սրտի բռնութիւնից հաճել էիք ինձ «անկրթութեան» հռչակել Ձեր «օրգան» «Հորիզոնում»։

Ու ինչո՞ւ

— Որովհետև իմ մի ազատ դատախօսութեան մէջ քննադատուած էին Ձեր անքննադատելի քրմերը—Այվազեան եպիսկոպոսը և տէրտէր Ռաշմաճեանը:

Ես պիտի խօսէի բարոյականութեան մասին իմ կարծիքով, իբրև ճշմարիտ քրիստոնեայ մարդ. բարոյականութիւնը մեծապէս և անխզելիօրէն կապուած է կրօնի և այն էլ քրիստոնէական կրօնի հետ։ Եւ որովհետև Այվազեան եպիսկոպոս օրով ու Ռաշմաճեանի տեսչութեամբ մեր պարիսպ քրիստոնէական կրօնը լուռ մնաց. Ձեր պարիսպ բանադրուած դպրոցներում, ուստի առաջնայնու բարոյական հասկացողութիւնների պակասեցան։

Աչա՛ բոլորը։ Կարող էք համաձայն չլինել, հակառակ գրել իմ ասածին. բայց վեր կենալ և Ձեր իմաստակութիւնից ... «փիլիսոփայ» խօսել մամուլում, ... «ձեռնարկայ» անուանել, այդ գոնէ կրթուած մարդուն, որպիսին ներկայանում էք միայն ձևանալ, վայել չէ։

Մեզ կարող է դատել հասարակութիւնը։ Թղթակիցներիդ մտավախարար ուղեղների գնահատումները մեզ չափանիշ լինել չեն կարող:

— Գոնէ մաքի այնքան բաց, չեմ ասում լայն, հորիզոն ունեցէք, որ ըմբռնէք թէ ճիշտ չեն միայն նրանք, ինչ գրում և քարոզում էք միայն դուք։ Ուրիշ մտահայեացներ եւս չէ՞ կարող են իրենց ճիշտ կարծիքները ունենալ և դրանց համար պէտք չէ յուզուել, ... քաղաքը ... հանել, երբեմն «անմահ» կամ «մայրացած» բառերը շարժականութեան մէջ դնել և գրգռել տգիտութեան այդ ձագուկներին «գիտնական» «եէօյդի» խօսքերով։

Մինչև երբ մնաք պաշտօնեայք անհանդուրժողութեան։

Ու գո՜ւք... ու Ձեր soi disant թերթերն էք որ բարձրագոյնս բղաւում էք «մաքի ազատութեան», գեմօկրատիզմի և անհատի ազատութեան մասին։

Ի՞նչ կապ Ձեր և այդ սրբազան գաղափարների մէջ։ Մի՛ արատաւորէք սրբութիւնները։

— Ե՛րբ և ո՛ւր էլ որ կանգնած լինէք, միշտ ի նկատի ունեցէք որ մի աստուածային ձայն ձեր խղճից ականջին հնչում է.

— Հանեցէք Ձեր կօշիկները, Ձեր կանգնած տեղը սուրբ է։

Ձի բաւական են յանցանք Ձեր և ձեռայնոց

Sapienti sat.

Մ. Պողոսեան

Привѣтствуемые дни*)

—

Армянскія реформы..!

Мечта... на пути къ осуществленію...

Мы вступили, наконецъ, въ нашу Обѣтованную Землю.

Мы, подобно Израилю, долго измучились въ шестивѣковомъ унизительномъ рабствѣ, созданномъ фараонами Полумѣсяца!

Однако... сегодня разбились въ дребезги оковы рабства да и пресса благовѣствуетъ о легализаціи въ Константинополѣ русско-турецкаго соглашенія по отношенію къ примѣнимымъ въ Арменіи реформамъ.

Сколько поколѣній съ изсякшими глазами и наблюдительнымъ взоромъ ожидали сихъ великихъ дней благовѣстія!

Какое напряженіе усилій, какія гигантскія пожертвованія возлагала на себя вся армянская нація съ цѣлью привѣтствовать таковую аврору благоденственныхъ дней

Многіе изъ лучшихъ и искреннихъ родныхъ сыновъ армянской націи принесли въ жертву жизнь свою на алтарь спасенія націи своей.. многіе погибли, пропали безслѣдно.

Они же останутся героями, изукрашивающими славою страницы нашихъ лѣтописей.

Могилы ихъ сдѣлаются святыми мѣстами для признательныхъ грядущихъ поколѣній, а память о нихъ пребудетъ въ сердцахъ потомковъ нерукотворимо гравированной.

Они умерли, чтобы жили нація и отечество, которыя нынѣ съ выраженіемъ глубочайшихъ чувствъ благодарности привѣтствуютъ своихъ Новѣйшихъ Моисеевъ — Россійское Императорское Правительство съ его благородными полномочными посланниками, приложившими огромныя усилія на осуществленіе реформъ для обезпеченія жизни, имущества и чести мученической нашей націи.

Не разъ наша надежда на неминуемое примѣненіе реформъ закончилась горькимъ разочарованіемъ и тяжкими послѣдствіями. Надѣемся, чтобы на сей разъ у насъ не было обыкновеннаго разочарованія. Надѣемся да пожелаемъ, чтобы эти ограниченныя реформы въ дѣйствительности воплотились на поощреніе армянскому народу.

Лев. Кеворковъ

5-го Марта 1914-го года

Тавризъ

*) Приводимая выше статья принадлежитъ перу редактора сей газети А. Т. Вартапяна и напечатная уже на армянскомъ языкѣ за № 6 (26) 15-го Февраля. Мы перевели ее съ цѣлью ознакомить русскую читающую публику со взглядами автора на армянскія реформы. Л. К.

ԼՈՒՐԵՐ

ԹԱՒՐԻԶ

Մարտի 9-ին, ժամը 9-ին, Նովրուզի օրը Շօջա-էդ-Դովլի մօտ Օսլամի էրն գնացել թեմիս առաջնորդը, վաճառականապետ պ. Զ. Նազարբէկեանը, և այլ պատուաւոր վաճառականներ։ Գնացողների մէջ եղել է, ինչպէս մեզ հաղորդեցին, Դր. Սարգսի հետ և տասնաբոյժ պ. Մ. Սահակեանը։ Երևի պարոնի համար «կուրբոլը» փոխուել է։

Մարտի 9-ին կիրակի, Պարսից Նովրուզի տօնի առթիւ, Արամեան դպրոցի հոգաբարձութիւնն ու տեսուչը շնորհաւորութեան գնացին գեներալ-նահանգապետ Շօջա-էդ-Դովլին, Ատրպատականի զօրքերի ընդհանուր հրամանատար Սարդար-Ռաշիդին, արդարադատութեան նախագահ՝ Մոմթազ-Մօմալէքին։

✦ Յաջորդ համարում կտպենք Սինոդի անդամ Մատթէոս եպիսկոպոսի մի խիստ և մեղադրական յօդուածը Պլոճեան-էքս վարդապետի դէմ, գրուած և տպուած «Մշակում» 1906-ին, երբ նոյնպէս սինոդի անդամ էր յօդուածագիր վարդապետը, որ այժմ այնպէս ջերմագին միջնորդում է իր նախկին դատապարտեալին ընդունել վանք։ Թէ սա ինչ մետամորֆոզ է որ կատարուել է հայր Մաթէոսի մէջ այժմ ի դէպս՝ երբեմն իր պատժապարտ հռչակած Պլոճեանի նկատմամբ, այդ կմնայ որ դատեն ընթերցողները ու հայ հասարակութիւնը, որ ամեն բանի վրայ սուտ անտարբերութեամբ է նայում և չի վրդովւում երկերեսանի անարդարութիւններ ու հոլաձուքներ տեսնելով։

✦ Մարտ 6-ին, հինգշաբթի, լոյս տեսաւ «Խօրշիդի» № 2-ը ճար բովանդակութեամբ և «Նովրուզի» մասին պատմական-բացատրական մի իմաստալից յօդուածով: Մարտ 8 ին «Խորշիդի» խմբագրութեան իբր նուէր գեներալ նահանգապետի կողմից ուղարկուել էր 30 թուման։

✦ Լսում ենք, որ Դ'րմի կառավարութիւնը 1000-ական ռուբլի փող է խոստացել այն գիւղացուն, որ կերթայ և կհաստատուի Թաւրիզում կամ Ատրպատականի այլ մասերում։

✦ Անցեալ 12-ին, չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 4-ին Ռուսական բանկում, պ. կառավարչի ընդարձակ սենեակում, կայացել է վաճառականական մեծ ժողով, որին ներկայ են եղել մանուֆակտուրայի հայ, թուրք և ռուս մեծ վաճառականները և ռուսական այլ ֆիրմաների ներկայացուցիչները, թուով 35 հոգի։ Ժողովը կայացել է նախագահութեամբ առևտրի եփանուկանութեան մինիստրի ներկայացուցիչ պ. Կաս'ինիսկիի։ Ժողովին ներկայ է եղել գեն. հիւպ. պ. Օրլովը։

Խօսուել է ռուս վաճառականութիւնը Պարսկաստանում աւելի ուժեղացնելու, մաքսի դիւրութիւնների և քօլիների մասին: Խօսուել է որ այբօլը Ռուսաստանից անմիջապէս ներմուծուի Պարսկաստան։ Որ Պարսից ազգային վարչութիւնը իրաւունք ունի իր ազգային առևտրը վերացնելու։ Խօսուել է կազմել մի chambre de commerce:

✦ Նոյն օրը Լիլաւի «Թէհրան» յայտարարած 3'ի հիւրանոցում կոչ է եղել 3 Ալեքսանդրապոլցի հայերի մէջ, որոնցից մէկը մերձի մահ վիրաւոր հիւանդ է, միւս երկուսն էլ բաւական ծանր վիրաւորուած են և բերուած հիւանդանոց։ Մեզ ցաւով հաղորդում են, որ դժբաղդաբար Թաւրիզում վատահամբաւ անեբ պահողները ու մարմնավաճառ կանայք Ալեքսանդրապոլցի հայեր են։ Որքա՜ն էր գովուած երբեմն հայ կնոջ մաքրութիւնը և ինչ ցածր օրերի է հասել նա այժմ։

Խմբագիր-Հրատարակիչ՝

Ալ. Տէր-Վարդանեան

Տնօրէն՝ Միհրան Բաղդասարեան

Hamburg-American Line

ՈՎ ՑԱՆԿԱՆՈՒՄ Է ԱԺԱՆ ԱՐԺԷՔՈՎ ԵՒ ՑԱՐՄԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՄԵՐԻԿԱ

գնալ, պէտք է գնայ ՀԱՄԲՈՒՐԳ-ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳԾԻ ովկիանոսային մեծ և շքեղ շոգենաւերով։ Ատրպատականից և Պարսկաստանի այլ կողմերից գնացողները դիմելու են խմբագրութեանս, որին յանձնուած է Համբուրգ-Ամերիկեան գծի Պարսկաստանի ընդհ. ագենտուրան և ուղարկուած են արդէն մեզ տոմսեր՝ ճամբորդներին վաճառելու համար։ 30—3

ՁԵԶԻ ՀԱՄԱՐ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ

ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒԵԱՆ ԶՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Հայերէն, Ռուսերէն, Գերմաներէն, Իտալերէն, Յունարէն, Ֆրանսերէն, Անգլիերէն, Օսմաներէն։ Ամեն տեսակ խօսակցութիւններ և առևտրական ընդարձակ նամականի։ Էջ 400 Գին 20 դահեկան, փոստի ծախքով 23 դահեկան (1 ռուբ. կամ 2 ռբ.)

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԱՆԿԼՕ-ՀԱՅ ՓԱՓԱԶԵԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

1136 էջ 800 ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ

ՄԻԱԿ ՎՍՏԱՀԵԼԻ ԲԱՌԱՐԱՆԸ ՑԱՆԿԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ 5 ՌՈՒՍԱԾՄԱՐՆԵՐԸ

Գին՝ լաթակազմ 60, կիսակաշին՝ 65, փոստի ծախքով 65 և 70 դահեկան

Ամերիկայի համար 3 տոլար և 3.20

Հեղինակին հասցէն Զ. Տ. Ս. ՓԱՓԱԶԵԱՆ Պայպըլ հաուս Կ. ՊՈԼԻՍ

Բացուած է 1914 թուի բաժանորդագրութիւնը

Ազգային Սոց. Դեմոկրատ ԴԱՅԼԱՅԼԻԿ պատկերազարդ օրաթերթի

Բաժնեգինը Պարսկաստանի համար 5 ռուբլի։

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չկայ։

Տէր և տնօրէն Հմ. Արամեան

Հասցէ՝ Constantinople 125 P. Centrale. 25—3

Ատրպատականի Հայոց Թեմական Տպարան